

ÇİN İRFANI – TAO KİAO

Derleyen: Metin Bobaroğlu

Çin Uygarlığı, Mısır ve Hint uygarlıkları gibi en eski uygarlıklardandır. Biz uygarlıklar içinde ortaya çıkmış bilgeliklerin “irfanına bakarak” onlar arasındaki “içsel ilişkiyi” görmeye çalıştığımızdan, bu uygarlıkların diğer yönlerini istemeyerek göz ardı ediyoruz.

İçine kapalı bir uygarlık (Antik dönemde) olmasına karşın, Çin Uygarlığında da, Antik Yunan düşüncesinin oluşturduğu kavramlar benzer bir biçimde oluşmuştur. Ancak bu felsefi akımlardan üçü öne çıkmış ve güçlenerek yayılmıştır:

1. *Tao-Kiao* (Tao öğretisi)
2. *Ju-Kiao* (Konfüçyüs öğretisi; Channg-Fu-Tzu)
3. *ře-Kiao* (Buda öğretisi; Ch’an; Zen)

Daha sonra bu üç öğreti, üç ilke olarak kabul edilmiş ve birbirini tamamlamak için kullanılmıştır. Buda öğretisi Hint kökenli olduğu için, Çin’e özgü iki temel öğretiden söz etmek daha doğrudur. Konfüçyüs daha çok Sokrates benzeri bir filozoftur. Bu nedenle Çin irfanını ve bilgeliğini yansıtan en uygun öğreti Tao öğretisidir.

Çinlilerde *Ching* adıyla birçok kutsal kitap bulunmakla birlikte bunların içinde en eskisi sayılan *I-Ching*’dir. *I-Ching* “değişme kitabı” demektir. Bu kitaba göre bütün varlıklar en büyük akla, yani Tao’ya sıkı sıkıya bağlıdır.

Tao’da tümel ve saltık varlık olan *Taichi*’dir. İlk kaynak bu *Taichi*’dir ve evren ondaki çelişik iki gücün çatışmasından oluşmuştur. Bu güçler aynı zamanda evreni anlamanın iki karşıt ilkesi olarak da gösterilen *Yang* (eril ilke) ve *Yin*’dir (dişil ilke).

Yin ve *Yang*, “O” ve “Bir” olarak da düşünölmüş ve buna bağlı olarak ilk “dijital evren” tasarımı olan *I-Ching* diyagramları oluşturulmuştur. Buna benzer bir öğretiyi Yunanlı Phythagoras ve İbrani Kabalası’nda da görmekteyiz.

Tao öğretisini en yetkin biçimine kavuşturan bilge ise Lao-Tzu olarak bilinmektedir. Lao-Tzu’nun kitabı *Tao-Te-Ching*’dir. Bu bilgenin kitabında Tao, “tümel akıl” yanında “yol” diye de anlandırılmıştır.

Tao, “yol” olmakla birlikte aynı zamanda o, “kendiliğinden değişip başkalaşan” (varoluş nesnelere dönüşen) fakat yine de “kendinde başkalaşmaz ve değişmez” olarak kalandır.

Lao-Tzu’nun yaşam ilkesi: “Doğaya göre hareket et, öyle ki onun yasalarıyla özdeş ol.”

Tao-Taichi, süregiden *çelişik bir birliğin* ilkesidir ve aşağıdaki simge ile gösterilmiştir:

Tao, sonsuzluk gibi dingindir. *Taichi*, *Yin-Yang*'ı içermekle çelişik ve devimlidir.